

Acta Beregsasiensis

2011/1

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2011
X. évfolyam, 1. kötet
Том X, № 1
Volume X, № 1

Az Acta Beregsasiensis a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos kiadványa. Jelen kötet a 2011-es év első felének magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait foglalja magába. Az intézmény tanárai, hallgatói, valamint külföldi tudósok munkáit publikáló kötet a történelem, a nyelvtudomány, az esztétika, a pedagógia, a biológia, a gazdaság és más tudományágak különböző területeit öleli fel.

www.kmf.uz.ua/hun114/index.php/kiadvanyaink/110-a-ii-rakoczi-ferenc-karpataljai-magyar-fiskola-tudomanyos-evkoenyve

SZERKESZTÉS: Kohut Attila, Penckófer János

KORREKTÚRA: G. Varcaba Ildikó

TÖRDELÉS: Berghauer Sándor

BORÍTÓ: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: dr. Orosz Ildikó, dr. Soós Kálmán

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a

támogatta

ISBN: 978-966-2595-11-6

© A szerzők, 2011

Készült: PoliPrint Kft., Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

A II. Rákóczi Ferenc
Kárpátjai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Tartalom

Gazdaság

SZABOLCS PÁSZTOR: What Could the Future Bring for Africa's New Oil Exporting Countries?	9
SZPÁSSZKY GÁBOR: Beruházási folyamatok Ukrajna agrárpolitikája tükrében	19
ДНІСТРЯНСЬКИЙ МИРОСЛАВ СТЕПАНОВИЧ: Місце міжнародних регіональних об'єднань та транснаціональних корпорацій в сучасній територіально-політичній організації світу	31
SÁNDOR BERGHAUER – LÁSZLÓ GYURICZA: The Peculiarities of the Development of Tourism in Ukraine	37
BENYE JÁNOS: Tatabánya területfejlesztési koncepciója és a politika kapcsolata	45

Történelem

SIPOS MÓNICA: Kárpátalja etnikai arculatának változása 1945–2001 között	65
BARÁTH VIKTÓRIA: A donbászi munkaszolgálat a Beregszászi járás elhurcoltjainak emlékezetében	73
PALLAGI LÁSZLÓ: A „malenykij robot” a somi lakosok emlékezetében	87
BOROS LÁSZLÓ: Cserkészek és leventék Kárpátalján 1938–1941	93
BUJDOSÓ ISTVÁN: Az Ungvári Drugeth Gimnázium története (az alapítástól az 1880-as évek végéig)	101
DOBOS SÁNDOR: Levéltári források. Beregszász természetes és első mesterséges utcaneveiről	113

Egyház (történet)

SZENDREY ANITA: A beregszászi római katolikus egyház helyzete a szovjet rendszer kiépítésének kezdetén (1944–1949)	127
TÓTH ZSUZSA: A Kárpátaljai Református Egyházkerület megalakulása, egyházmegyéinek küzdelmei a Csehszlovák Köztársaság kötelékében (1920–1928)	135
МАНУРСЬКА АНЕТТ: Adalékok a beregszászi református temető történetéhez és jellemzéséhez	143

Nyelv, nyelvtanítás, pedagógia

- БЕРЕГСАСИ АНИКО–ЧЕРНИЧКО СТЕПАН: Образовательная и языковая политика Украины как фактор языковых конфликтов 149
- MÁRTA FÁBIÁN–ILONA LECHNER–ERZSÉBET BÁRÁNY–ILONA HUSZTI: Teaching English to young learners through stories: Implementing story-based language teaching methodology in pre-service teacher training 157
- KOMONYI ÉVA–LÉTAI BÉLA: Miért nem szeretik a diákok a kémiát? 165

Természet

- SZANYI SZABOLCS: Vándorló és terjedő nagylepkefajok (Lepidoptera, Macroheterocera) Kárpátalján 179
- ILLÁR LÉNÁRD–FÁBIÁN ZOLTÁN: Nappali nagylepkék élőhelyek közötti elterjedése Tiszakeresztúrban 185
- JEVCSÁK MELINDA–KOVÁCS GIZELLA–JÁMBORNÉ BENCZÜR ERZSÉBET: Az Ungvári Botanikus Kert fásnövény anyagának felmérése és értékelése 197
- КЛИМОВИЧ П. В.: Фізико-хімічні властивості як показник ландшафтно-меліоративної характеристики ландшафтів 209

Recenzió

- HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA: Recenzió. Ukrajna nyelvi és etnikai sokszínűsége egy kötet tükrében MELNIK SZVITLANA – CSERNICKÓ ISTVÁN: Етнічне та мовне розмаїття України: аналітичний огляд ситуації 215
- LECHNER ILONA: Recenzió. HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA: „Az öreg fát már nagyon nehéz kivágni” A nemzeti és lokális identitás faktorai az ezredfordulón a kárpátaljai magyar közösségben 219

LECHNER ILONA*

RECENZIO

Hires-László Kornélia: „Az öreg fát már nagyon nehéz kivágni”. A nemzeti és lokális identitás faktorai az ezredfordulón a kárpátaljai magyar közösségben

Az identitás kifejezést gyakran használjuk a mindennapjainkban is, nem is gondolva a fogalom komplexitására szociológiai, pszichológiai vagy bármilyen más társadalomtudományi szempontból. Az identitás vizsgálatát több tényező is összetettebbé teszi, ezek közül megemlíthető például a kisebbségi lét. A kisebbségben élő egyének identitására természetesen hatnak a többségi társadalomban átélt élmények, olykor sérelmek nemzeti hovatartozásuk, magyarságuk miatt. Mindez természetesen nyomot hagy identitásukban, de vajon milyen mértékben? Mi is az az identitás? Milyen identitástípusok vannak? Mikor beszélhetünk kisebbségi identitásról? Hogyan élik meg a kárpátaljai magyarok nemzeti identitásukat? – ilyen és hasonló kérdésekkel foglalkozik Hires-László Kornélia nemrégiben megjelent kötetében.

A témában jártas két neves szakember, Murányi István és Csernicskó István által lektorált kötet a kárpátaljai magyar közösség identitásának tárgykörével foglalkozik. A szerző arra a nehéz feladatra vállalkozott, hogy a kárpátaljai magyarság viszonylatában megvizsgálja nemzeti és lokális identitásuk alakulását a történelem folyamán, valamint napjainkban. E cél elérése érdekében a szociológiában alkalmazott kvalitatív vizsgálati módszerek közül az interjúzást választotta. Összesen száz interjú tartalomelemzéses módszerrel történő analizálását követően próbálta igazolni a kutatás kezdetén felállított hipotéziseit, melyeket a lokális, kisebbségi, kulturális, politikai, etnikai/nemzeti és transznacionális identitással kapcsolatban állított fel.

A kötet logikusan egymásra épülő részekből áll, a bevezető után három nagyobb fejezetre bontható, majd az összefoglalással, konklúzióval, irodalomjegyzékkel, valamint mellékletekkel zárul. A bevezetőben a szerző felvázolja az adott problémát, alátámasztja a témával való foglalkozás fontosságát és jogosultságát.

Az első nagyobb részben, a 2. fejezetben a szerző elméleti keretek közé helyezi az identitás fogalmát, ismerteti a hazai, magyarországi és nemzetközi szakirodalom neves szociológusainak, nyelvészeinek elméleteit a nemzet és identitás fogalmával kapcsolatban. Kihangsúlyozza a nemzeti hovatartozás érzésének fontosságát, hiszen „a nemzeti hovatartozás részeleme az ember társadalmi identitásának. Funkciója nem más, mint az, hogy az egyén ez által képes legyen elhelyezni önmagát az ismerőség és az idegenség dichotómiájában” (9. o.). Az identitás definiálásakor Csepelire és Patakira támaszkodik, akik szerint az identitást az egyéntől a közösség felé haladva lehet meghatározni. A különböző identitástípusok összegzése és rövid leírása után részletesebben foglalkozik a kisebbségi és lokális identitással, hiszen kutatásait főleg e két faktorra alapozta. E fejezet végén összefoglalja a kárpátaljai magyarság identitásáról végzett eddigi kutatások eredményeit. A többnyire kvantitatív módszereket alkalmazó vizsgálatok közül kiemeli a MOZAIK2001 című vizsgálatot, melynek eredményeiből kiderül, hogy a kárpátaljai fiatalok többsége magát kárpátaljai magyarnak vagy egyszerűen magyarnak vallotta, szülőföldként, illetve hazaként is többnyire Kárpátalját jelölték meg. „Azt a következtetést vonhatjuk tehát le,

* II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, tanár.

hogy az önbesorolás, egy nemzeti csoportba való tartozás a kárpátaljai magyaroknál egyértelmű” (20. o.). Emellett olvashatunk még a Gereben Ferenc által 1995/96-ban végzett kutatás eredményeiről, valamint a *Kárpát Panel* című kutatásról egyaránt.

A szerző által elvégzett kutatás eredményeinek bemutatásával foglalkozik a 3. fejezet. Röviden és tömören összefoglalja a szerző azokat a történelmi eseményeket, melyek Kárpátalja lakosságára, egyben a magyar kisebbségre nézve sorsdöntőek voltak. A történelmi összefoglalóban főleg azokat az eseményeket emeli ki, melyek kihatással lehettek az identitás alakulására. Hiszen gondoljunk csak a 20. század történelmi eseményeire, amikor is a politikai változások következményeként az emberek több ország állampolgárai voltak gyors egymásutánban, de ugyanazon kisebbségi közösség tagjai voltak anélkül, hogy megváltoztatták volna lakóhelyüket. Ezt követően a terület közigazgatási, etnikai és népességi adatai következnek, melyből kiderül, hogy Kárpátalja magyar nemzetiségű lakosainak száma főleg a városokban egyre fogy. Szó esik a fejezet további részeiben a lakosság vallási sajátosságairól, nyelvhasználatáról, valamint intézményekről és szervezeteikről, melyek a magyarság körében működnek.

A kötet alapját képező kutatást a Hodinka Antal Intézet által irányított *A kárpátaljai magyar nyelvhasználat társadalmi rétegződése* című kutatási programon belül végezték, mely során 124 magyarlakta településen 618 személlyel készítettek interjút. Az irányított beszélgetéseket a mellékletben megtekinthető egységes, előre meghatározott kérdéslista alapján végezték, melyben a kérdések hét fő témakörre épültek: életút; identitás; a település; helyzetmegítélés; nyelvjárás, nyelv, nyelvmegtartás; a település története; egyéni megjegyzések. Az adatközlők szociológiai jellemzőinek általános leírását (kor, nemi megoszlás, vallási megoszlás) követően a felállított hipotézisek következnek a fentebb már említett témakörökre lebontva.

A 4. fejezet a kötet legnagyobb egysége, összesen 12 fő témakörben taglalja az interjúelemzéseket. Mindegyik témakör az identitástípusok egy-egy elemét magyarázza. Legfontosabb következtetései közül kiemelhető, hogy a kárpátaljai magyarok az őket ért mindennemű hátrányos megkülönböztetés ellenére is pozitívan élik meg magyarságukat, valamint hogy magyarságuk megőrzésének szolgálatába helyezik a nemzeti ünnepek, hagyományok megtartását, illetve a nemzeti szimbólumok tiszteletét.

Következtetéseit Hires-László Kornélia interjúrészletekkel támasztja alá, melyek növelik azok hitelességét. Érdekességként említhető meg, hogy egyes alpontok egy motorként szolgáló idézettel kezdődnek, melyek ugyancsak a hangfelvételtől rögzített, majd lejegyzett interjúátiratokból származnak.

Részletesebben foglalkozik a szerző a nemzeti hovatartozás, etnicitás kérdéseivel, a magyar–ukrán viszonyokkal. Ez utóbbit megvizsgálja települési, regionális és országos szinten, illetve a többi kisebbségbe került régióhoz képest is. Boncolgatja a szerző azt is, hogy milyen előnyökkel, illetve hátrányokkal járhat az, ha valaki bátran vállalja nemzetiségét, jelen esetben magyarságát, valamint hogy hogyan viszonyulnak a kisebbség tagjai a magyarországi magyarokhoz és az áttelepült magyarokhoz. Ebben a tekintetben egyértelműen kirajzolódott az adatközlők véleményeiből, hogy a „Magyarországra áttelepült kárpátaljai magyarok többségének megmaradt a lokális identitása: folyamatos a ’hazavágyódás’, a honvágy” (97. o.).

A magyar kisebbség jelenét vázolja fel a továbbiakban a szerző, jellemzi az ukrán nyelvhez való viszonyulásukat, a nyelvtudás hiányának következményeit és részben okait is, valamint a magyarság megélhetőségi lehetőségeit, mely ugyancsak összefüggésbe hozható azzal, hogy valaki beszéli-e a többségi társadalom nyelvét vagy nem. Az idősebb korosztály szinte nosztalgizálva emlegeti a szovjet éra biztos pénzkereseti és megélhetési lehetőségeit, miközben a legidősebbek élénken emlékeznek még az 1944 őszi bekövetkezett tragikus eseményekre és a kolhozosítás időszakára, melyek a Kárpátalján berendezkedő szovjet rendszer első időszakát jellemzik.

A tartalmas kötet átfogó képet nyújt azokról a tényezőkről, melyek befolyásolhatják/befolyásolják a kárpátaljai magyarok identitásának alakulását. A levont következtésekből okulva érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy anyanyelvünk használata és megtartása, hagyományaink megőrzése, ünnepeink méltó megtartása, a nemzeti szimbólumaink tisztelete, vallásunk gyakorlása, nemzetünk múltjának és jelenének ismerete, mind-mind erősítik identitásunkat. E maroknyi magyar közösség fennmaradásának záloga, hogy mindezt továbbadjuk gyermekeinknek és a későbbi generációknak.

A- Acta Beregsasiensis. Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. – Ужгород: ПоліПрінт, 2011 – 224 с.
ISBN 978-966-2595-11-6

«Acta Beregsasiensis» є науковим виданням Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. Даний том вміщує дослідження угорською, українською, англійською та німецькою мовами за перше півріччя 2011 року. До випуску ввійшли публікації викладачів та студентів інституту, а також закордонних науковців у сфері мовознавства, літератури, історії, педагогіки, біології, економіки та інших наук.

Наукове видання
Acta Beregsasiensis

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2011/1
Том X, № 1

РЕДАКЦІЯ: *Козут А., Пенцкофер І.*
КОРЕКТУРА: *Г. Варцаба І.*
ВЕРСТКА: *Бергхауер О.*
ОБКЛАДИНКА: *K&P*
Відповідальні за випуск: *Орос І., Шовш К.*

Здано до складання 03.05.2011. Підписано до друку 26.05.2011.
Папір офсетний. Формат 70x100/16.
Умовн. друк. арк. . Тираж 250. Зам. .

СП "ПоліПрінт", м. Ужгород, вул. Тургенева, 2.